

Profielkeuze 3vwo

Naam:

Klas:

Mentor:

Inhoud

Inleiding	5
1. Informatie over de Tweede Fase, algemene begrippen.....	6
2. Het vakkenaanbod: een algemeen overzicht	6
3. De Tweede Fase en het ECL.....	9
3.1 Het gemeenschappelijk deel	9
3.2 De profielvakken.....	9
3.3. Keuze-examenvakken (het Vrije deel).....	10
3.3 Beperkende regels.....	10
3.5 Het (verplichte) vrije deel	10
3.6 Dispensatie Tweede Moderne Vreemde Taal	10
3.7. Profielkeuzeformulieren.....	12
3.8 Het opnemen van een extra vak in het vakkenpakket.....	15
3.8.1. Gefaciliteerde extra vakken.....	15
3.8.2. Niet-gefaciliteerde extra vakken	15
4.2 Atheneum maatschappijprofielen.....	16
4.3 Gymnasium natuurprofielen	17
4.4 Gymnasium maatschappijprofielen.....	18
5. De vakken in de Tweede Fase	19
5.1 Aardrijkskunde.....	19
5.2 Bedrijfseconomie.....	19
5.3 Biologie	19
5.4 CKV/Culturele en kunstzinnige vorming.....	20
5.5 Duits.....	20
5.6 Economie	21
5.7 Engels.....	21
5.8 Frans	21
5.9 Geschiedenis.....	22
5.10 Literatuur	22
5.11 Klassieke Talen: Griekse en/of Latijnse Taal & Cultuu	22
5.12 Kunst Algemeen.....	23
5.12.1 Kunst vak.....	23
5.12.2 Kunst - Beeldend.....	23

5.12.3 Kunst – Muziek	24
5.13 Lichamelijke Opvoeding (LO).....	24
5.13 Levensfilosofie	24
5.15 Maatschappijleer.....	24
5.16 Natuurkunde.....	25
5.17 Nederlands	25
5.18 NLT: Natuur Leven & Technologie.....	25
5.19 Scheikunde	25
5.20 Wiskunde.....	26
5.20.1 Wiskunde-B	26
5.20.2 Wiskunde-A	26
5.20.3 Wiskunde-C	27
5.20.3 Wiskunde-D.....	27
6. Straks: het examen na 3 jaar Tweede Fase.	28
6.1 Schoolexamen en Centraal Examen	28
6.2. Slagen of zakken: de slaag-/zakregeling.....	28
6.3. Examenprogramma	28
6.3.1 Het PTA.....	28
6.4 Tweede Fasejargon.....	29
7. Na de Tweede Fase.....	30

Inleiding

Kiezen

Kiezen is iets wat je dagelijks doet; vanaf het moment dat je wakker wordt tot het moment dat je weer in bed stapt maak je voortdurend keuzes. Niet alleen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, maar altijd, zonder ophouden.

Je bent je van veel keuzes waarschijnlijk niet eens bewust dát je ze maakt: het zijn routinekeuzes, je maakt ze zonder er echt bij na te denken, uit gewoonte, omdat het zo uitkomt.

Ingewikkelde keuzes

Soms zijn keuzes zo ingewikkeld, dat je ze niet zomaar maakt: je hebt voldoende informatie nodig om die keuze te kunnen maken, je moet ook weten wat het beste bij je past en daarvoor moet je weer een beetje zicht op jezelf hebben.

Hulp bij het maken van een ingewikkelde keuze

Je hebt daarbij ook andere mensen nodig: mensen die voor jou als klankbord kunnen fungeren, mensen die jou informatie kunnen geven, mensen die je een steuntje in de rug kunnen bieden als het maar niet lukt om een keuze te maken.

Profielkeuze: een ingewikkelde keuze?

Op school sta je nu voor een belangrijke keuze: je moet een profiel gaan kiezen, je gaat daarmee bepalen welke vakken je na de derde klas verder gaat volgen en welke vakken je voortaan laat voor wat ze zijn. Voor de één is dat een simpele keuze, voor de ander een ingewikkelde en dus tijdrovende keuze.

Hulp bij het maken van je profielkeuze

Om je te helpen bij het maken van je keuze gebruiken we op school app.lyceolobl.nl, een methode die je helpt bij het vinden van de nodige informatie en die je hulp biedt wanneer je zoekt naar een antwoord op moeilijke vragen als: Wie ben ik? Wat kan ik? Wat wil ik (niet)? Verder zijn er op school ook mensen met wie je kunt praten over welke keus voor jou de beste is en die je informatie kunnen geven: je mentor en je decaan.

Maar vergeet ook je vakdocenten niet: zij geven jou dit jaar (en misschien al langer) les en weten waar jouw sterke en zwakke punten liggen. En vergeet tenslotte de mensen thuis niet: zij kennen jou al heel erg lang, weten (waarschijnlijk beter dan wie ook) wie je bent en wat je kunt.

Wat staat er in dit boekje

In dit boekje vind je informatie die je misschien weer een eindje verder op weg naar de uiteindelijke profielkeuze kan brengen. Het is informatie over de Tweede Fase, over de Tweede Fase op het ECL, over wat de schoolvakken in de Tweede Fase inhouden, maar ook over welke studies je met welk profiel wel of niet kunt gaan doen. Ook ga je dit boekje meenemen tijdens de hele profiekeuzeweek.

Wij wensen je veel plezier met lezen en hopen dat je uiteindelijk in januari weloverwogen het profiel van jouw voorkeur kunt kiezen.

Elske Kooistra
decaan vwo, e.kooistra@ecl.nl

1. Informatie over de Tweede Fase, algemene begrippen.

1.1 De Tweede Fase

'Tweede Fase' is sinds 1999 de naam voor het examenprogramma havo en vwo, dat in klas 3 begint. In 2007 werd de vernieuwde Tweede Fase ingevoerd: de zogeheten deelvakken verdwenen, het aantal vakken verminderde en de studielast van sommige vakken veranderde.

1.2 Profielen

- Iedere leerling moet in de derde klas (met het oog op de Tweede Fase) een profiel kiezen.
- In totaal zijn er vier profielen: twee maatschappij-profielen: Cultuur & Maatschappij (CM) en Economie & Maatschappij (EM), en twee natuur-profielen: Natuur & Gezondheid (NG) en Natuur & Techniek (NT).
- Voor elk profiel geldt dat een aantal vakken verplicht is en dat (afhankelijk van het profiel) een aantal vakken gekozen kan worden uit het profielgebonden aanbod.

2. Het vakkenaanbod: een algemeen overzicht

2.1 Het gemeenschappelijk deel

- Een aantal vakken is dus voor iedereen verplicht. Dat zijn in de eerste plaats de vakken die alle leerlingen gemeenschappelijk hebben: de vakken in het gemeenschappelijk deel.
- Op het atheneum gaat het om de examenvakken Nederlands en Engels, één moderne vreemde taal (MVT, naar keuze Frans of Duits), Maatschappijleer, Literatuur, Culturele en kunstzinnige vorming (CKV) en Lichamelijke opvoeding (LO).
- Voor gymnasiumleerlingen ziet het gemeenschappelijk deel er iets anders uit: volgens de wet heeft een gymnasiumleerling geen tweede moderne vreemde taal. In plaats van Frans of Duits volgt de leerling een klassieke taal (Latijnse taal & cultuur óf Griekse taal & cultuur).
- Tot het gemeenschappelijk deel wordt ook het Profielwerkstuk (PWS) gerekend. Dat is een onderzoeksoopdracht die door de leerling in 6vwo vanuit een interdisciplinaire benadering in groepsverband wordt uitgevoerd.

2.2 . Het profieldeel: de profielvakken en het profielkeuzevak

Iedere leerling kiest een profiel. Voor elk profiel zijn er twee of drie profielvakken, die de leerling móet doen. Welke vakken dat zijn, is per profiel wettelijk voorgeschreven. Vervolgens kiest de leerling één vak uit het aanbod van profielkeuzevakken, waarmee je je profiel verdiept.

2.3 . Het vrije deel: het keuze-examenvak

Tenslotte kiest de leerling uit het aanbod van keuze-examenvakken (dit aanbod verschilt per profiel) nog een laatste examenvak. Door deze keuze kan het profiel verdiept of verbreed worden.

2.3 . Het (verplichte) vrije deel: de schooleigen vakken

Iedere school krijgt de gelegenheid om in het vrije deel het vakkenaanbod uit te breiden met een aantal schooleigen vakken. De term 'vrije deel' heeft dus betrekking op de keuzemogelijkheden van de school en niet op de vrije keuze die een leerling hier zou hebben: alle vakken die tot het vrije deel gerekend worden, kunnen beschouwd worden als de vakken uit het gemeenschappelijk deel: iedere leerling is verplicht deze vakken te volgen.

2.5 De grootte van de vakken

- Elk vak heeft een aantal landelijk vastgestelde 'studielasturen' (SLU). Die geven aan hoe groot het vak is in klokuren voor een gemiddelde leerling om een gemiddeld resultaat te halen. Die SLU besteedt de leerling in de lessen, in studieruimten op school en thuis. Hoe groter het vak in SLU, hoe meer lessen er voor dat vak zijn.
- De eindcijfers van de 'grote' examenvakken wegen even zwaar.
- Voor de 'kleine' examenvakken -Literatuur, Maatschappijleer, het profielwerkstuk en CKV voor atheneumleerlingen- geldt dat het afgeronde gemiddelde van de voor deze vakken behaalde eindcijfers het zogeheten combinatiecijfer vormt. Dit combinatiecijfer telt even zwaar mee als de cijfers die voor de 'grote' vakken behaald zijn.
- In onderstaand schema een overzicht van de vakken en de daarbij horende studielast.

vak	SLU	vak	SLU	vak	SLU
Aardrijkskunde	330	GTC	760	Nederlands	380
Biologie	380	Kunsvak	380	Scheikunde	330
CKV	160	LTC	760	Wiskunde A	520
Duits	380	LO	160	Wiskunde B	600
Economie	380	Maatschappijleer	120	Wiskunde C	380
Engels	300	Bedrijfseconomie	330		
Frans	380	Natuurkunde	380		
Geschiedenis	380/330	NLT	330		

Toelichting bij bovenstaand schema:

- CKV : Culturele en Kunstzinnige Vorming
GTC/LTC : Griekse Taal en Cultuur resp. Latijnse Taal en Cultuur. Het vroegere vak KCV (Klassiek Culturele Vorming, 160 SLU) is 'teruggebracht' bij de talen. Volgt een leerling beide talen, dan kan hij gedeeltelijk worden gecompenseerd in de studielast.
LO : Lichamelijke Opvoeding
NLT : Natuur Leven en Technologie

Onder het Kunsvak moet verstaan worden: Kunst Beeldend (KuBv) of Kunst Muziek (KuMu).

Voor het vak Literatuur maakt de studielast deel uit van het aantal SLU van de moderne talen.

Bedrijfseconomie is met ingang van 2018/2019 de nieuwe benaming voor het vak M&O/Management & Organisatie.

De voorgeschreven studielast voor Geschiedenis is bij EM: 330 SLU; bij CM: 380 SLU. In de praktijk is er geen verschil in studielast.

2.6 Studielast en schooltijd

- De minister gaat er vanuit dat een vwo-leerling gedurende drie jaar veertig volle werkweken van 30 uur maakt. Dat betekent dat iedere leerling naast de tijd dat hij op school lessen bijwoont, thuis of op school zelfstandig aan het werk is. Dat vereist planningsvaardigheden en studievaardigheden. Hier ligt ook een groot verschil met

de onderbouw: zelfstandig leren werd daar aangeleerd; in de Tweede Fase moet de leerling het onder eigen verantwoordelijkheid kunnen toepassen.

- Een ander groot verschil is de omvang van het rooster: een Tweede Fase-rooster ziet er anders uit dan een rooster van een onderbouwklas: het kan voorkomen dat de leerling niet het eerste uur start met het volgen van lessen, maar pas het derde uur aan zijn eerste les begint.
- Verder heeft iedereen in de Tweede Fase tussenuren in zijn persoonlijk rooster. Dat is helaas een onvermijdelijk verschijnsel. De school (en dus de roostermaker) streeft ernaar het aantal tussenuren zo klein mogelijk te houden

3. De Tweede Fase en het ECL

Hieronder volgt de beschrijving van wat mogelijk het belangrijkste onderdeel is van dit profielkeuzeboekje: de wijze waarop het ECL vorm geeft aan de Tweede Fase. Deze beschrijving wordt gevolgd door 3 tabellen: hierin is op een overzichtelijke wijze het aanbod van de vakken weergegeven.

3.1 Het gemeenschappelijk deel

Gemeenschappelijk deel Atheneum	Gemeenschappelijk deel Gymnasium
Nederlands	Nederlands
Engels	Engels
Tweede Moderne Vreemde Taal	Literatuur
Maatschappijleer	Griekse of Latijnse Taal en Cultuur (+KCV)
Lichamelijke Opvoeding	Maatschappijleer
Culturele en kunstzinnige Vorming	Lichamelijke Opvoeding
Literatuur	

3.2 De profielvakken

Profielvakken:

NT	NG	EM	CM
Wiskunde B	Wiskunde A (of B)	Wiskunde A	Wiskunde A (of C)
Natuurkunde	Biologie	Economie	Geschiedenis
Scheikunde	Scheikunde	Geschiedenis	

Profielkeuzevakken:

Binnen de profielvakken kan een leerling een keuze maken. Zijn de vakken in bovenstaande tabel een gegeven waaraan niet getornd kan worden, in het tweede deel van de profielvakken heeft iedere leerling een keuzemogelijkheid: hij kiest één profielkeuzevak uit een groter aanbod. De CM-leerling moet twee vakken kiezen: een maatschappijvak en een cultuurvak.

NT	NG	EM	CM
Biologie	Natuurkunde	Bedrijfseconomie	1 maatschappij-vak: Aardrijkskunde of Economie
NLT	NLT	Aardrijkskunde	
	Aardrijkskunde		1 cultuurvak (Kunstvak): Kunst Beeldend of Kunst Muziek

Bij het profiel CM kan de ECL leerling kiezen uit economie en aardrijkskunde als maatschappijvak; ten aanzien van de cultuurvakken (de tweede keus die een leerling binnen het profieldeel van CM moet maken) heeft het ECL bewust gesneden in de mogelijkheden: de leerling kan niet kiezen tussen een moderne vreemde taal en kunst, maar kan slechts op het gebied van het vak kunst een keuze maken: namelijk die tussen beeldende vorming en muziek. De derde moderne vreemde taal kan als keuze-examenvak in het vakkenpakket opgenomen worden.

3.3. Keuze-examenvakken (het Vrije deel)

Ook op het gebied van het aanbod van keuze-examenvakken heeft het ECL zich laten leiden door de gewenste profilering van het ECL als cultuurschool: in alle profielen kan de leerling het vak Kunst (muziek of beeldende vorming) opnemen. In dezelfde lijn van 'verbreding' van het profiel moet ook de keuze van economie als keuze-examenvak gezien worden. Het kan als profielvak (EM), als profielkeuzevak (CM) maar ook als keuze-examenvak (CM, NG, NT) in het vakkenpakket opgenomen worden.

Voor andere vakken binnen het aanbod van keuze-examenvakken geldt dat zij een verdieping van het profiel mogelijk maken.

Tenslotte: iedere leerling kiest in principe één keuze-examenvak.

NT	NG	EM	CM
NLT	NLT	Aardrijkskunde	Aardrijkskunde
Biologie	Natuurkunde	Bedrijfseconomie	Economie
Economie	Economie	MVT	MVT
Kunstvak	Kunstvak	Kunstvak	
	Aardrijkskunde		

3.3 Beperkende regels

- Het vak Aardrijkskunde kan alleen in combinatie met Wiskunde-A in het vakkenpakket opgenomen worden.
- Staat een vak hier niet tussen bij het door jou gekozen profiel? Dan mag het niet gekozen worden

3.5 Het (verplichte) vrije deel

De volgende vakken worden tot het (verplichte) vrije deel gerekend: het vak Levensfilosofie, de cultuurreis in 5vwo, de oriëntatie op vervolgstudie en beroep (LoopbaanOriëntatie en -Begeleiding/LOB), het mentoruur, de LOB-bedrijfsstage en de modules.

3.6 Dispensatie Tweede Moderne Vreemde Taal

In het kader van 'recht doen aan verschillen' heeft het ECL een vrijstellingsregeling ten aanzien van de 2^e moderne vreemde taal voor leerlingen met een zeer ernstige vorm van dyslexie. Voorwaarde om voor deze regeling in aanmerking te komen is in ieder geval het hebben van een officiële dyslexieverklaring.

Ook voor leerlingen uit een culturele minderheid bestaat er een regeling. Voor leerlingen met een natuurprofiel voor wie de tweede moderne vreemde taal naar verwachting diplomering verhindert, bestaat eveneens een vrijstellingsregeling.

Leerlingen met dyslexie moeten binnen het reguliere aanbod van de keuzevakken binnen hun profiel een extra vak kiezen, dat bij een verleende vrijstelling dient als compensatievak voor de tweede moderne vreemde taal.

Nadere informatie over deze regelingen kan op de website gelezen worden in het dyslexieprotocol. Het verzoek tot dispensatie moet voor 1 maart ingediend worden via ecl dyslexie@ecl.nl. In het dyslexiebeleid (te vinden op www.ecl.nl) is de volledige regeling na te lezen en staat ook vermeld waar het verzoek aan moet voldoen.

3. 7. Profielkeuzeformulieren

Profielkeuze Gymnasium

Verplicht gemeenschappelijk deel	X	Nederlands	X	Grieks of Latijn
	X	Engels	X	Klassieke Culturele Vorming
	X	Maatschappijleer	X	Lichamelijke opvoeding (LO)
	X	Literatuur	X	ProfielWerkStuk (PWS)

Verplicht school eigen vrije deel	X	Mentoruur
	X	Levensbeschouwing
	X	Loopbaan Oriëntatie en -begeleiding (LOB)
	X	Stage en modules

Profiel CM (cultuur en maatschappij)		
Profielvakken	X	Geschiedenis
	X	Wiskunde A

Profiel EM (Economie en maatschappij)		
Profielvakken	X	Economie
	X	Geschiedenis
	X	Wiskunde A

Profiel NG (natuur en gezondheid)		
Profielvakken	X	Biologie
	X	Scheikunde

Profiel NT (natuur en techniek)		
Profielvakken	X	Natuurkunde
	X	Scheikunde
	X	Wiskunde B

Profielvak Kies er 1		Aardrijkskunde
		Economie

Profielvak Kies er 1		Aardrijkskunde
		Bedrijfseconomie

Profielvak Kies er 1		Wiskunde A
		Wiskunde B

Profielvak Kies er 1		Biologie
		NLT

Profielvak Kies er 1		Kunst beeldend
		Kunst muziek

keuzevak Kies er 1		Aardrijkskunde
		Bedrijfseconomie
		Duits
		Frans
		Kunst beeldend
		Kunst muziek

Profielvak Kies er 1		Aardrijkskunde *
		Natuurkunde
		NLT

keuzevak Kies er 1		Biologie
		Economie
		Kunst beeldend
		Kunst muziek
		NLT

keuzevak Kies er 1		Aardrijkskunde
		Duits
		Economie
		Frans

keuzevak Kies er 1		Aardrijkskunde*
		Economie
		Kunst Beeldend
		Kunst muziek
		Natuurkunde
		NLT

Extra vak Optioneel 1*		Wiskunde B
		Biologie
		Duits
		Frans
Ander vak (niet gefaciliteerd)		

Extra vak Optioneel 1		Wiskunde B
		Biologie
		Duits
		Frans

Extra vak Optioneel 1		Wiskunde D (wb)
		Duits
		Frans
		Geschiedenis

Extra vak Optioneel 1		Wiskunde D
		Duits
		Frans
		Geschiedenis

*In 4vwo krijgen alle leerlingen binnen CM wiskunde A, vanaf 5vwo kan de keuze worden gemaakt voor Wiskunde C

* Bij de vakken kunst muziek en kunst beeldend wordt ook het examenvak kunstvak gegeven

*Bij het profiel NG mag wiskunde B niet worden gecombineerd met aardrijkskunde

* Als er bij extra vak optioneel 1 een keuze wordt gemaakt – zullen wij ons inzetten om dit te faciliteren in een vakatelier

Profielkeuze Atheneum

Verplicht gemeenschappelijk deel	X	Nederlands	X	Culturele kunstvorming (CKV)
	X	Engels	X	Lichamelijke opvoeding (LO)
	X	Maatschappijleer	X	ProfielWerkStuk (PWS)
	X	Literatuur	X	Duits of Frans

Verplicht school eigen vrije deel	X	Mentoruur
	X	Levensbeschouwing
	X	Loopbaan Oriëntatie en -begeleiding (LOB)
	X	Stage en modules

Profiel CM (cultuur en maatschappij)		
Profielvakken	X	Geschiedenis
	X	Wiskunde A*

Profiel EM (Economie en maatschappij)		
Profielvakken	X	Economie
	X	Geschiedenis
	X	Wiskunde A

Profiel NG (natuur en gezondheid)		
Profielvakken	X	Biologie
	X	Scheikunde

Profiel NT (natuur en techniek)		
Profielvakken	X	Natuurkunde
	X	Scheikunde
	X	Wiskunde B

Profielvak		Aardrijkskunde
Kies er 1		Economie

Profielvak		Aardrijkskunde
Kies er 1		Bedrijfseconomie

Profielvak		Wiskunde A
Kies er 1		Wiskunde B

Profielvak		Biologie
Kies er 1		NLT

Profielvak		Kunst beeldend
Kies er 1		Kunst muziek

keuzevak		Aardrijkskunde
Kies er 1		Bedrijfseconomie

Profielvak		Aardrijkskunde *
Kies er 1		Natuurkunde
		NLT

keuzevak		Biologie
Kies er 1		Economie
		Kunst beeldend
		Kunst muziek
		NLT

keuzevak		Aardrijkskunde
Kies er 1		Duits
		Economie
		Frans

keuzevak		Aardrijkskunde
Kies er 1		Bedrijfseconomie
		Duits
		Frans
		Kunst beeldend
		Kunst muziek

keuzevak		Economie
Kies er 1		Kunst Beeldend
		Kunst muziek
		Natuurkunde
		NLT
		Aardrijkskunde*

Extra vak Optioneel 1d		Wiskunde B Biologie
Ander vak (niet gefaciliteerd)		

Extra vak Optioneel 1		Wiskunde B Biologie

Extra vak Optioneel 1		Wiskunde D Geschiedenis

Extra vak Optioneel 1		Wiskunde D Geschiedenis

* In 4vwo krijgen alle leerlingen binnen CM wiskunde A, vanaf 5vwo kan de keuze worden gemaakt voor Wiskunde C

* Bij de vakken kunst muziek en kunst beeldend wordt ook het examenvak kunstvak gegeven

*Bij het profiel NG mag wiskunde B niet worden gecombineerd met aardrijkskunde

* Als er bij extra vak optioneel 1 een keuze wordt gemaakt – zullen wij ons inzetten om dit te faciliteren in een vakatelier

3.8 Het opnemen van een extra vak in het vakkenpakket.

Op het ECL kan de betere en gemotiveerde leerling gebruik maken van de mogelijkheid om onder voorwaarden een extra vak op te nemen in zijn/haar pakket. Bedoeld wordt een vak dat maakt dat de studielast van de leerling groter wordt dan door de wet is voorgeschreven. Het is dus ook niet verplicht.

Verder zal het in de regel gaan om een vak dat niet in het reguliere aanbod is opgenomen. Dat betekent dat de school geen roostergarantie kan bieden voor het volgen van het vak:

de leerling zal het vak mogelijk zelfstandig moeten volgen, met de vakdocent als begeleider op afstand. De leerling zelf is verantwoordelijk voor het volgen (waar mogelijk) van het vak, voor het bijhouden ervan en voor de voorbereiding van wat in het PTA (Programma van Toetsing en Afsluiting) is voorgeschreven.

De overgangsvergadering verleent toestemming voor het volgen van een extra vak. Een informatie- en instructiebijeenkomst aan het begin van het nieuwe schooljaar in klas 3 is voor de extra-vakkers verplicht.

Verdere informatie over de regeling omtrent het extra vak kan verkregen worden bij de decaan, Elske Kooistra.

Vanaf schooljaar 2023/2025 bieden we 2 soorten extra vakken aan- gefaciliteerde en niet-gefaciliteerde extra vakken.

3.8.1. Gefaciliteerde extra vakken

In de 3.7 staan onderaan het formulier een aantal veelgekozen extra vakken genoemd waarbij wij ons (bij voldoende aanmeldingen) zullen inzetten om een vakatelier te reserveren speciaal voor leerlingen die dit vak als extra vak hebben gekozen. Dit kan het makkelijker voor de leerling maken om het extra vak tot een goed einde te brengen.

Bij de maatschappijprofielen bieden we biologie en wiskunde B aan in zo'n gefaciliteerd vakatelier. Bij de natuurprofielen Geschiedenis en wiskunde D. Daarnaast is er nog een gefaciliteerd vakatelier voor Duits of Frans voor de gymnasiasten.

3.8.2. Niet-gefaciliteerde extra vakken

Alle andere vakken kunnen ook worden gekozen als extra vak maar hiervoor is niet een speciaal vakatelier gereserveerd. Uiteraard is het verstandig om je wel voor een 'regulier' vakatelier aan te melden voor je extra vak.

4.2 Atheneum maatschappijprofielen

Gemeenschappelijk deel	EM	Studielast	CM	Studielast
	Nederlands	380	Nederlands	380
	Engels	300	Engels	300
	2 ^e MVT: Fa of Du	380	2 ^e MVT: Fa of Du	380
	Maatschappijleer	120	Maatschappijleer	120
	Lichamelijke opvoeding	160	Lichamelijke opvoeding	160
	CKV	160	CKV	160
	Literatuur		Literatuur	
Profielvakken	Wiskunde A	520	Wiskunde A (of C)	520 (380)
	Economie	380	Geschiedenis	380
	Geschiedenis	330		
Profielkeuzevakken	Bedrijfseconomie	330	Aardrijkskunde (<i>mij</i>)	330
Bij EM: 1 vak kiezen Bij CM: 2 vakken kiezen, nl 1 maatschappijvak en 1 cultuurvak	Aardrijkskunde	330	Economie (<i>mij</i>)	380
			Kunst Muziek (<i>cult</i>)	380
			Kunst Beeldend (<i>cult</i>)	380
Keuze examenvakken	Aardrijkskunde	330	Economie	380
1 vak kiezen	Bedrijfseconomie	330	Aardrijkskunde	330
	Frans	380	Frans	380
	Duits	380	Duits	380
	Kunst Muziek	380		330
	Kunst Beeldend	380		
PWS	Profielwerkstuk	80	Profielwerkstuk	80
Vrije deel (schoolgebonden) (300 – 380)	Levensfilosofie	120	Levensfilosofie	120
	LOB		LOB	
	Cultuurexcursie		Cultuurexcursie	
	Modules		Modules	

4.3 *Gymnasium natuurprofielen*

Gemeenschappelijk deel	NT	Studielast	NG	Studielast
	Nederlands	380	Nederlands	380
	Engels	300	Engels	300
	Griekse of Latijnse Taal & Cultuur	760	Griekse of Latijnse Taal & Cultuur	760
	Maatschappijleer	120	Maatschappijleer	120
	Lichamelijke opvoeding	160	Lichamelijke opvoeding	160
	Literatuur		Literatuur	
Profielvakken	Wiskunde B	600	Wiskunde A (of B)	520 (600)
	Natuurkunde	380	Biologie	380
	Scheikunde	330	Scheikunde	330
Profielkeuzevakken	Biologie	380	Natuurkunde	380
1 vak kiezen	NLT	330	NLT	330
			Aardrijkskunde	330
Keuze examenvakken	NLT	330	NLT	330
1 vak kiezen	Biologie	380	Natuurkunde	380
	Economie	380	Economie	380
	Kunst Muziek	380	Kunst Muziek	380
	Kunst Beeldend	380	Kunst Beeldend	380
PWS	Profielwerkstuk	80	Profielwerkstuk	80
Vrije deel (schoolgebonden) (300 – 380)	Levensfilosofie	120	Levensfilosofie	120
	LOB		LOB	
	Cultuurexcursie		Cultuurexcursie	
	Modules		Modules	

Bijkomende voorwaarden:

- Indien NG met Aardrijkskunde dan ook Wiskunde A

4.4 Gymnasium maatschappijprofielen

Gemeenschappelijk deel	EM	Studielast	CM	Studielast
	Nederlands	380	Nederlands	380
	Engels	300	Engels	300
	Griekse of Latijnse Taal & Cultuur	760	Griekse of Latijnse Taal & Cultuur	760
	Maatschappijleer	120	Maatschappijleer	120
	Lichamelijke opvoeding	160	Lichamelijke opvoeding	160
	Literatuur		Literatuur	
Profielvakken	Wiskunde A	520	Wiskunde A (of C)	520 (380)
	Economie	380	Geschiedenis	380
	Geschiedenis	330		
Profielkeuzevakken	Bedrijfseconomie	330	Aardrijkskunde (<i>mij</i>)	330
Bij EM: 1 vak kiezen Bij CM: 2 vakken kiezen: 1 maatschappijvak en 1 cultuurvak	Aardrijkskunde	330	Economie (<i>mij</i>)	380
			Kunst Beeldend (<i>cult</i>)	380
			Kunst Muziek (<i>cult</i>)	380
Keuze examenvakken	Aardrijkskunde	330	Economie	380
1 vak kiezen	Bedrijfseconomie	330	Aardrijkskunde	330
	Frans	380	Frans	380
	Duits	380	Duits	380
	Kunst Muziek	380		
	Kunst Beeldend	380		
PWS	Profielwerkstuk	80	Profielwerkstuk	80
Vrije deel (schoolgebonden) (300 – 380)	Levensfilosofie	120	Levensfilosofie	120
	LOB		LOB	
	Cultuurexcursie		Cultuurexcursie	
	Modules		Modules	

5. De vakken in de Tweede Fase

Op de website van app.lyceo.lob.nl, de keuzemethode die op het ECL gebruikt wordt, kun je een algemene beschrijving van de vakken in de Tweede Fase vinden. Hieronder staat een alfabetisch geordend overzicht van de Tweede Fase-vakken die je op het ECL kunt volgen. Iedere sectie geeft hier een beschrijving van het eigen vak, zoals dat op het ECL aangeboden wordt.

5.1 Aardrijkskunde

Aardrijkskunde in de bovenbouw is een heel breed vak. Het gaat over de wereld om je heen, zowel sociaal als fysisch. In tegenstelling tot de onderbouw ga je veel dieper op onderwerpen in. Dat maakt het ingewikkelder maar zeker ook leuker. Je krijgt meer kennis en inzicht bij het wereldnieuws. Van verschillende regio's in de wereld zoals Europa, de Verenigde Staten en ontwikkelingslanden, maar ook over de onderlinge samenhang van regio's krijg je verscheidene interessante wetenswaardigheden te horen én te zien. Je leert met een brede blik te kijken naar verschijnselen. Met aardrijkskunde leer je vraagstukken van de samenleving kritisch te bekijken en op eigen inzicht te beoordelen.

In de Tweede Fase staan actuele onderwerpen als klimaatsystemen, de werking van de aarde, milieuvraagstukken, verstedelijkingsproblematiek, toerisme en wateroverlast centraal. Tevens worden politieke, economische en culturele vraagstukken, zoals het huidige conflict in Syrië, het dreigende terrorisme en de EU behandeld.

Aan de hand van deze onderwerpen leer je diverse vaardigheden te ontwikkelen. Naast het interpreteren van statistiek, foto's en schriftelijke bronnen geven leerlingen presentaties en doen mee aan simulatiespellen en discussies.

5.2 Bedrijfseconomie

Bedrijfseconomie heette eerst M&O. Het vak is veranderd om nog beter aan te sluiten bij wat er op financieel gebied in de samenleving speelt. Het vak economie gaat over de financiële aspecten van een heel land: de handel, werkgelegenheid, inflatie. Bedrijfseconomie gaat over de financiële kanten van het privéleven en van bedrijven.

Hoeveel rendement haal je op een belegging? Moet je je verzekeren? Is het kopen van een huis voordeliger dan huren? Studeren kost geld, maar levert je ook meer inkomen op. Je leert hoe je het antwoord op dit soort vragen op de juiste manier berekent.

Bedrijfseconomie gaat ook over de financiën van bedrijven. Je leert wat erbij komt kijken om een eigen bedrijf op te richten, hoe je financiële documenten moet lezen, een balans, een verlies- en winstrekening.

In het vak Bedrijfseconomie moet je regelmatig rekenen, maar je moet ook kunnen redeneren en een betoog kunnen schrijven, bijvoorbeeld over leiderschapsstijlen, over de maatschappelijke verantwoordelijkheid van bedrijven, de effecten van reclame, etc.

Het vak bereidt je voor op een economische studie, maar ook op een volwassen leven waarin je belangrijke financiële beslissingen moet nemen.

5.3 Biologie

Feeling voor of enige kennis van natuurkunde en vooral scheikunde is een pre. Logisch kunnen nadenken zeker ook, hoewel weinig wiskundige kennis is vereist (een beetje bij genetica).

De onderwerpen die in de onderbouw behandeld zijn, komen in de bovenbouw weer terug. Je gaat in de bovenbouw natuurlijk wel dieper op de stof in. Bij de toetsen mag je een naslagwerk (Bina of Biodata) gebruiken; de nadruk komt daardoor meer op begrip dan op parate kennis van bijv. de bouw van organen en de namen van de onderdelen te liggen. De vragen die gesteld worden zijn daarmee wel pittiger geworden. Het kunnen leggen van relaties tussen moleculen, cellen, organen, organismen en omgeving is belangrijk.

Er zijn heel veel beroepen waarbij je biologische kennis en inzichten gebruikt. In de medische sector, in de landbouw en veeteelt en in de sport.

In het dagelijks leven heb je voordeel van kennis van biologie bij het kiezen van je dagelijks eten, bij het nadenken over je voorbehoedsmiddelen, bij het gebruik van medicijnen en bij het gesprek met je dokter. Hierbij komen biologische kennis en inzicht goed van pas. Lees je in de krant over DNA-testen, over mens en gezondheid, over sport en wetenschap, over het milieu, voeding enz., dan ben je bezig met de stof van biologie.

5.4 CKV/Culturele en kunstzinnige vorming

Kunst omvat meer dan je denkt. Het is vaak leuk en blijkt soms heel gewoon. Het is soms moeilijk en vreemd. Waarom vind je iets mooi of lelijk? Kun je kunst leren begrijpen? Het doel van CKV is je verder wegwijs te maken in de wereld van kunst en cultuur, zowel de kunst die je kent als de kunst waar je weinig van af weet.

Het vak CKV is een ervaringsvak. In klas 3 bezoek je samen met klasgenoten een voorstelling of ga je naar een tentoonstelling, daarnaast moet je ook zelf dingen uitzoeken om te bekijken. Over wat je hebt gezien, krijg je verschillende verwerkingsopdrachten. Daarnaast leer je over verschillende kunstdisciplines en hoe deze werken. In klas 5 ga je zelf praktisch aan het werk en maak je eigen kunstwerk. Uiteindelijk sluit je het vak af met een gesprek over je ervaringen tijdens de lessen en bezoeken.

CKV is een zogeheten handelingsdelen vak. Je beoordelingen moeten minstens allemaal voldoende zijn om het vak te kunnen afsluiten.

5.5 Duits

In de bovenbouw worden alle vaardigheden (Spreken, Luisteren, Schrijven en Lezen) integraal aangeboden, dat wil zeggen dat we vaak oefenen waardoor alle vaardigheden tegelijk aan bod komen. Natuurlijk leer je woordjes en is er ook nieuwe grammatica, maar alles draait om het gebruik van het Duits in de praktijk. We zullen dus heel veel Duits spreken, lezen, luisteren en schrijven.

In het examenjaar krijg je in totaal drie SE's: spreekvaardigheid (dialogen en behandeling van het Mediadossier), luistervaardigheid (Audio en Video) en schrijfvaardigheid (Briefwisseling en betogen). Samen vormen zij de helft van het diplomacijfer, het CE-lezen (tekstbegrip) telt eveneens voor 50%.

De component Literatuur (extensief lezen en literatuurgeschiedenis) wordt weliswaar in de lessen aangeboden maar er vindt een apart SE Literatuur plaats over alle gelezen werken. Toetsing vindt plaats in het Nederlands bij het vak Literatuur.

Alle vaardigheden (Spreken, Luisteren, Schrijven en Lezen) worden integraal aangeboden. Drie SE's: spreekvaardigheid (dialogen en behandeling van het Mediadossier),

luistervaardigheid (Audio en Video), schrijfvaardigheid (Briefwisseling en betogen) vormen de helft van het diplomacijfer, het CE-lezen (tekstbegrip) telt eveneens voor 50%. De component Literatuur (extensief lezen en literatuurgeschiedenis) wordt weliswaar in de lessen aangeboden maar er vindt een apart SE Literatuur plaats over alle gelezen werken. Toetsing vindt plaats in het Nederlands.

5.6 Economie

In de economie proberen we leerlingen door een “economische bril” naar de werkelijkheid te laten kijken. Dat wil zeggen dat ze leren dat er keuzes en afwegingen moeten worden gemaakt. Je kunt je euro maar één keer uitgeven! Je geld nu uitgeven (I-pod, spijkerbroek etc.) of het later uitgeven en dus eerst sparen! Die keuzes moeten consumenten maken, maar ook bedrijven, ziekenhuizen, gemeentes, de overheid en andere landen.

Economie in de onderbouw is vooral gericht op het oefenen van vaardigheden die je in de Tweede Fase nodig hebt, zoals: grafieken en tabellen lezen, rekenen met procenten, indexcijfers, grote getallen of het berekenen van rente. Je leert ook hoe je een begroting moet maken en hoe je binnen een bedrijf het beste een financieel overzicht kunt maken (Balans en Resultatenrekening), maar je leert ook iets over Marketing (de 3 P’s). We werken in klas 3 met twee lesbrieven: Kopen en Werken en de Samenleving. In het derde jaar worden twee werkstukken gemaakt: een begroting van een zelf verzonnen project én een marketingplan voor het introduceren van een nieuw product op de Nederlandse markt.

Economie is een zogenaamd gammavak; dat betekent dat je zowel een aantal alpha-vaardigheden moet bezitten, zoals een tekst kritisch kunnen lezen en verklaren, als redelijk bedreven moet zijn in rekenen. Maar als je niet meteen schrikt van een grafiek of tabel en beschikt over een gezond stel hersens, dan is het best te doen. Heb je niet teveel faalangst en houd je van aanpakken dan kan je economie ook zonder wiskundeknobbel doen.

5.7 Engels

In de bovenbouw zullen jullie alle aangeleerde vaardigheden uit de onderbouw verder ontwikkelen en uitdiepen. De grammatica en vocabulaire die aangeleerd zijn in de eerste drie jaar zullen nog meer moeten worden toegepast in de vier examenvaardigheden: lezen, luisteren/kijken, spreken en schrijven. Uiteraard staat ook je ontwikkeling op het gebied van woordenschat niet stil; je zal nog steeds woordjes en grammatica moeten leren, maar er wordt meer zelfstandigheid van jou verwacht als het op het leren van grote hoeveelheden woordjes aankomt.

Het eindexamencijfer Engels bestaat voor de helft uit de drie vaardigheden (spreken, schrijven, luisteren), de andere helft wordt in 6V bepaald door begrijpend lezen (het centraal examen).

5.8 Frans

In de Tweede Fase wordt verwacht dat je de grammatica die je in de onderbouw hebt geleerd kunt toepassen. En er wordt van uitgegaan dat je, als je iets niet meer weet, dat zelf gaat uitzoeken in bv. een grammatica-overzicht. Je gaat nog veel nieuwe woorden leren, en oefenen met de vaardigheden (luisteren, spreken, schrijven, lezen). Hiervoor gebruik je ook media als internet, kranten en televisie. Bijbehorende opdrachten verzamel je in een mediadossier.

Je sluit af met de SE's luisteren, spreken en schrijven, en met het CE (centraal examen) leesvaardigheid. Het CE bestaat uit teksten met multiple-choice vragen en open vragen en telt twee keer zo zwaar als de SE's samen. Voor het vak Literatuur lees je ook Franse boeken, maar je mag daarbij de Nederlandse vertaling lezen.

Als je Frans wilt kiezen, moet je van talen houden en ook wel aardig kunnen lezen in het Frans (aan het eind van de 3^e klas goed zijn in leesteksten, en de leesboekjes niet al te moeilijk vinden). De andere vaardigheden (luisteren, schrijven en spreken) moeten natuurlijk ook voldoende zijn, liefst ruim voldoende.

5.9 Geschiedenis

Je moet goed begrijpend kunnen lezen, kunnen werken met bronnen en de stof zelfstandig goed kunnen bijhouden. Inzicht is daarbij belangrijker dan in de onderbouw.

Het eindexamenprogramma bestaat uit vier schoolexamens en een praktische opdracht. De onderwerpen komen uit alle tijdvakken (oudheid, middeleeuwen, nieuwe tijd en nieuwste tijd).

Het CE beslaat elk jaar twee onderwerpen, die centraal door het ministerie worden vastgesteld.

5.10 Literatuur

In de bovenbouw krijg je een nieuw vak: Literatuur. Het lezen van boeken die jou boeien staat daarin centraal. Ook leer je hoe je goed naar een boek kun kijken, door in te zoomen op personages, tijd, ruimte, thema en nog meer. In klas vier en zes (voor vwo) komt er een beroemde schrijver op school. Iedereen leest een boek van die schrijver en een groepje mag hem of haar interviewen.

Het doel van het vak is kennis maken met literatuur 'waar jij iets mee hebt', meer leren over de wereld waarin je leeft (er mag in vertaling gelezen worden, dus je boeken kunnen uit alle uithoeken van de wereld komen) en ook over jezelf: wat zou jij doen als je in een vergelijkbare situatie bevond als de hoofdpersoon? Uiteindelijk werken we toe naar een 'leeskring', waarin je met een groep klasgenoten hetzelfde boek leest en gedetailleerd bespreekt. Literatuur is een apart vak op je cijferlijst en maakt deel uit van het combinatiecijfer.

Van stoffig, saai en ongrijpbaar naar verwondering, vernieuwing en -bovenal- plezier in het lezen!

5.11 Klassieke Talen: Griekse en/of Latijnse Taal & Cultuur

In de vierde klas ronden we de basisleergang af. Woorden en grammatica blijven vanaf dat moment terugkeren in herhalingsprogramma's. Alles wat je geleerd hebt ga je nu toepassen op de 'echte' klassieke literatuur: we gaan originele Latijnse en Griekse teksten lezen van beroemde schrijvers als de epische dichter Homerus, de boeiende verhalenverteller Herodotus, de tragediedichters Sophocles en Euripides, de lichtvoetige Ovidius, de door liefde gekweld Catullus en de filosoof/redenaar Cicero.

Bij de teksten wordt aandacht besteed aan de cultuurhistorische context (geschiedenis, beeldende kunst, theater, filosofie, verhalengoed) en aan links tussen de oudheid en onze hedendaagse wereld. Je zult verdiepingsopdrachten en presentaties moeten uitvoeren. Daarnaast wordt literatuur in vertaling gelezen. Als de kans zich voordoet een opvoering van een klassieke tragedie bij te wonen, bezoeken we het theater.

De voorbereiding voor de cultuurreis naar Rome behoort ook tot het vakgebied van GLTC.

5.12 Kunst Algemeen

Als je een kunstvak kiest -aan het ECL heb je de keuze tussen Kunst Beeldend of Kunst Muziek- krijg je ook lessen in Kunst Algemeen:

5.12.1 Kunst vak

In het algemene deel gaat het om de cultuurgeschiedenis van alle kunstdisciplines – architectuur en beeldende kunst, muziek, theater, film en dans. Dit onderdeel wordt via het CE getoetst en bepaalt dus de helft van je eindcijfer.

Daarbij gaat het vooral om het leren beschrijven, analyseren en vergelijken van deze diverse voorbeelden en bronnen aan de hand van een zestal thema's of invalshoeken.

5.12.2 Kunst - Beeldend

In vergelijking met de onderbouw, waar je bij elk thema ook twee- en driedimensionale technieken leerde, krijg je in de bovenbouw meer keuzemogelijkheden zoals fotografie of textiele werkvormen. Ook worden de opdrachten ruimer gesteld en zodoende vrijer voor een eigen oplossing, welke in de les en thuis wordt voorbereid.

Verder is er behoorlijk meer vaktheorie en kunstbeschouwen dan in de onderbouw en dien je bij elk beeldend werkstuk een logboek bij te houden op grond waarvan je een procesverslag schrijft.

5.12.3 Kunst – Muziek

Muziek uitvoeren is een belangrijk deel van de lessen muziek. Tijdens de praktijklessen moet je met stem of instrument mee kunnen musiceren. Je begrijpt het notenschrift, zoals je dat leerde in de onderbouw. Als je daar toen geen moeite mee had, dan heb je kennis genoeg om de lessen in de bovenbouw te volgen. Je hoeft geen briljant muzikant te zijn, je moet het vooral leuk vinden om te spelen of te zingen.

Er zijn regelmatig ECL-lunchconcerten, waarbij muziekleerlingen muziek uitvoeren in klassenverband of in zelf geformeerde ensembles. Solo spelen of zingen hoeft dus niet, mag wel!

Tijdens de theorielessen wordt de muziekgeschiedenis (van middeleeuwse kloosterzang tot en met Tiësto) behandeld. Bij Algemene Muziekler hebben we het over muziektheorie: toonladders, akkoorden, instrumenten etc.

Je krijgt gehoortraining (solfège) en je maakt een aantal luisterverslagen, waarin je dieper op jouw favoriete muziek ingaat.

Tenslotte gaan we af en toe op stap: je kunt je bijvoorbeeld opgeven voor een avondje opera!

5.13 Lichamelijke Opvoeding (LO)

Wij bieden LO1 aan en vinden dat we een heel rijk aanbod aan LO-lessen op het huidige programma hebben staan. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen in aanraking komen met veel verschillende takken van sport. Daarom bieden we de leerling in de bovenbouw een keuzeprogramma.

Een deel van het jaar wordt klassikaal gegeven onder begeleiding van de vakdocent en een deel van het jaar een keuzeprogramma wordt georganiseerd. Dan kiezen de leerlingen via onze digitale leeromgeving IL voor een sport waarin zij geïnteresseerd zijn. Zij volgen deze sport veelal buitenschools en ronden zo'n keuze met een cijfer af. Op deze manier ontdekken ze wat de huidige bewegingscultuur allemaal te bieden heeft en zijn ze al eens binnen geweest, hebben contact gemaakt, zodat de stap om (weer) aan de slag te gaan kleiner wordt.

Ongeveer de helft van de lessen LO zijn ze dus buiten de school aan het sporten bij sportclubs, fitnesscentra, de klimmuur en andere sportaccommodaties.

We maken dan ook regelmatig gebruik van gastdocenten. Zo hebben de leerlingen in het verleden al judoles gehad van Elco of Dennis van der Geest bij de Haarlemse sportschool Kenamju.

In het examenjaar zijn er alleen maar keuzesporten.

5.13 Levensfilosofie

In klas 3 vwo oriënteer je je op levensfilosofie zoals je dat op dit moment in kleiner en groter verband in de samenleving tegenkomt; in klas 5 vwo houd je je bezig met ethiek, dat wil zeggen: je krijgt een 'inleiding in de ethiek' waarna een aantal ethische vraagstukken aan de orde worden gesteld.

5.15 Maatschappijleer

Maatschappijleer heeft veel met de actualiteit te maken. Elk onderwerp raakt wel aan iets dat je in het nieuws hoort. Behandelen we de rechtsstaat dan zullen we natuurlijk bekijken hoe hardhandig de politie mag handelen bij het verwijderen van krakers uit een woning

Gaan we dieper in op de parlementaire democratie dan zullen we zeker bepaalde kamerdebatten volgen. Moet een bijstandsmoeder met kleine kinderen gedwongen worden om te werken? Typisch een vraag die past in het thema verzorgingsstaat. De Nederlandse immigratieregels zullen weer behandeld worden bij het thema pluriforme samenleving. De actualiteit komt zelfs terug in het schoolexamen. Leerlingen moeten dan hun kennis toepassen op een actueel probleem.

5.16 Natuurkunde

Veel onderwerpen van klas 2 en 3 komen terug, maar dan uitgebreider en met meer diepgang. Uiteraard komen er ook nieuwe onderwerpen aan bod. Een belangrijk verschil: er wordt meer met formules gewerkt en dus meer gerekend. Als je in de derde met formules als de lenzenformule ($\frac{1}{v} + \frac{1}{b} = \frac{1}{f}$) goed uit de voeten kunt, zul je natuurkunde in de bovenbouw aankunnen.

Veel leerlingen merken dat ze - om hetzelfde cijfer te halen als in klas 3 - meer energie in het vak moeten steken dan in onderbouw. Je moet redelijk goed zijn in rekenen, wiskunde en uiteraard natuurkunde. Maar met discipline, dus regelmatig je huiswerk maken, netjes werken en een goede planning kom je er wel!

5.17 Nederlands

Een paar dingen van Nederlands die je in de onderbouw veel tijd kostten, komen in de Tweede Fase niet of nauwelijks terug. Zo besteed je minder tijd aan grammatica. In de onderbouw heb je daarover genoeg onderwijs gehad.

Andere zaken krijgen juist meer aandacht, zoals spreken. In de vierde houdt elke leerling een betoog en in de vijfde ga je debatteren.

Het schrijven van langere teksten staat ook op het programma. In de examenklas schrijft iedereen een betoog of een beschouwing op basis van een documentatiemap.

Je CE bestaat uit het maken van teksten met vragen. De vaardigheden die je daarvoor nodig hebt, worden ook in de bovenbouw geoefend.

5.18 NLT: Natuur Leven & Technologie

Je ziet aan de naam al dat dit vak zich over een groot vakgebied zal uitspreiden. Vakken als aardrijkskunde, biologie, natuur- en scheikunde, wiskunde en techniek hebben met NL&T te maken. Op universiteiten en hogescholen wordt veel onderzoek gedaan in gebieden die met meerdere vakken hebben te maken. In tv programma's als Brainiac, Myth Busters maar ook CSI gaat het niet alleen over één vak, maar kunnen biologie, scheikunde, natuurkunde, wiskunde, techniek en aardrijkskunde samen in één onderwerp samenkomen! NL&T probeert hetzelfde te doen, tussen de verschillende vakken, soms in de diepte bij een vak. Binnen NL&T worden modules gemaakt, kleine stukjes die op zichzelf kunnen staan. Op onze school zijn verschillende docenten betrokken bij de ontwikkeling van NL&T.

5.19 Scheikunde

Scheikunde gaat in de bovenbouw dieper op allerlei zaken in. Wat zijn atomen? Wat zijn zouten? Wat gebeurt er als je het oplost in water en er mengsels van maakt? Je gaat er uiteraard proefjes mee doen maar ook de berekeningen leren die nodig zijn om bijvoorbeeld medicijnen te maken. Misschien ga je wel zelf aspirine maken!

Als je scheikunde in de derde klas al leuk vindt: het wordt alleen maar leuker en interessanter. Je moet wel opgewassen zijn tegen het rekenwerk. Het is niet zo moeilijk als bij natuur- en wiskunde, maar, erg eenvoudig is het soms ook niet. Daarbij ga je ook onderzoeken uitvoeren zoals dat ook in de 3^e klas gebeurt, zo ontwikkel je jezelf als echte chemicus.

5.20 Wiskunde

In de bovenbouw bieden we vier verschillende soorten wiskunde aan: wiskunde A, B, C en D. Wiskunde D is een extra vak en kan alleen in combinatie met wiskunde B gekozen worden.

5.20.1 Wiskunde-B

Kortweg zou je kunnen zeggen dat je Wiskunde-B alleen nodig hebt als je een technische vervolgopleiding gaat doen (bv. bouwkunde, sterrenkunde, geologie, informatica, econometrie, etc.). Bij deze opleidingen krijg je veel nieuwe wiskunde, en zul je op de middelbare school een goede basis moeten hebben opgedaan. Je krijgt bij wiskunde B dus méér wiskunde en wiskunde met meer diepgang. Leerlingen die wiskunde-B willen kiezen dienen weinig moeite te hebben met het vak en bereid te zijn zich daar flink voor in te zetten. Een aantal onderwerpen, die je wél bij wiskunde-B krijgt en niet (of in mindere mate) bij de andere wiskunderichtingen, is:

- goniometrie (sinus, cosinus, tangens)
- meetkunde en meetkundige bewijssommen
- verschillende soorten vergelijkingen algebraïsch oplossen.

De onderwerpen statistiek en kansrekening komen niet aan bod.

Een typische wiskunde-B-opgave is een goniometrische opgave waarbij je met behulp van de sinus, cosinus of tangens de lengte van een zijde moet bepalen, maar dat kan dan bijvoorbeeld alleen als je eerst met de stelling van Pythagoras de lengte van een andere zijde hebt bepaald.

Een andere typische wiskunde-B-opgave (die je nu nog niet hebt gehad) is aantonen in welke gevallen twee lijnen of vlakken loodrecht op elkaar staan. Je mag hierbij dan geen rekenmachine gebruiken.

5.20.2 Wiskunde-A

Wiskunde-A richt zich op de leerlingen die na hun eindexamen een wat minder technische studie gaan volgen, maar van wie wel wordt verwacht dat er voldoende wiskundige basiskennis aanwezig is (denk aan bedrijfskunde of bos- en natuurbeheer). Bij wiskunde-A komen veel vragen uit een praktijksituatie. Je zult dan ook geregeld wat grotere vragen krijgen, waarbij je eerst een stuk tekst moet lezen en daarna met wiskunde de vragen gaan oplossen. Verder zul je bij wiskunde-A en veel te maken krijgen met algebraïsche vaardigheden, statistiek en kansrekening.

Een typische wiskunde-A-opgave is een loterij met 10 deelnemers, waarbij 3 prijzen te verdelen zijn (1^e, 2^e en 3^e prijs) en waarbij de vraag is op hoeveel verschillende manieren die prijzen verdeeld kunnen worden.

Een andere typische wiskunde-A-opgave (die je nu nog niet hebt gehad) is om met redeneren aan te tonen dat in een formule y gaat afnemen als je x laat toenemen.

5.20.3 Wiskunde-C

Wiskunde-C is bestemd voor de leerlingen die zich na hun eindexamen willen richten op studies waar je geen of niet heel veel wiskunde voor nodig hebt (zoals psychologie, onderwijskunde, rechten, muzikwetenschappen). Je kunt alleen wiskunde-C volgen als je het profiel Cultuur&Maatschappij kiest.

Ook bij wiskunde-C neemt het onderwerp statistiek en kansrekening een belangrijke plaats in. Daarnaast is het een stuk minder algebraïsch en wordt er in plaats daarvan aandacht besteed aan logisch redeneren en het tekenen van ruimtelijke objecten (bijvoorbeeld in perspectief).

5.20.3 Wiskunde-D

Vind je wiskunde leuk en wil je je hier meer in verdiepen? Dan is wiskunde D misschien iets voor jou! Bij wiskunde D komen uitdagende onderwerpen aan bod, zoals complexe getallen, kansrekenen, meetkunde en grafentheorie. Op het ECL doen we mee met een programma van de Open Universiteit, waardoor je zelfstandig werkt op school, en online wordt begeleid door studentassistenten, waarbij je 1 uur per week een contactuur hebt met je docent op school.

6. Straks: het examen na 3 jaar Tweede Fase.

6.1 Schoolexamen en Centraal Examen

Voor alle vakken (behalve levensfilosofie, zolang dat geen examenvak is) geldt dat daarin Schoolexamen (SE) wordt gedaan. Voor sommige vakken (CKV, Lichamelijke opvoeding) betekent dit dat zij met de kwalificatie 'naar behoren' afgesloten moeten zijn; alle andere examenvakken sluiten af met een cijfer.

Voor een aantal vakken uit het gemeenschappelijke deel is met het Schoolexamen het vak geheel afgerond: er wordt niet deelgenomen aan het Centraal Examen. Het gaat hierbij om de vakken maatschappijleer en Literatuur.

De eindcijfers van deze vakken bepalen samen met het cijfer dat voor het profielwerkstuk (PWS) is behaald het zogeheten "combinatiecijfer", het gemiddelde van wat voor deze vakken behaald is.

In 6vwo wordt Centraal Examen (CE) gedaan in: Nederlands, Engels, de profiel(keuze)-vakken en het keuze-examenvak.

Leerlingen met een extra vak doen natuurlijk ook in dat vak Centraal Examen.

6.2. Slagen of zakken: de slaag-/zakregeling

Om te kunnen slagen voor het eindexamen moet de eindexamenist voldoen aan landelijke regels. De landelijke **slaat-/zakregeling** wordt de komende jaren in stappen aangescherpt. De belangrijkste bepalingen zijn: een beperkt aantal onvoldoendes (maximaal twee waarvan één een vier mag zijn) kan onder bepaalde voorwaarden worden gecompenseerd door cijfers hoger dan een zes; het gemiddelde van alle CE-cijfers moet 5,5 of hoger zijn. Verder wordt een nieuw examen 'rekenen' ingevoerd en vanaf 2015 mag voor de vakken Nederlands, Engels, wiskunde en rekenen maximaal één 5 behaald worden.

Om de kans op slagen te vergroten bestaat er voor het CE een landelijk geldende herkansingsregeling; voor de SE's is binnen het ECL ook een herkansingsregeling ontwikkeld. De omschrijving van deze regeling wordt ieder jaar gepubliceerd in het PTA (zie 7.3)

6.3. Examenprogramma

Wat de leerling voor elk vak moet weten, begrijpen en kunnen is wettelijk vastgelegd in een examenprogramma.

Voor de leerstof voor het Centraal Examen gelden precieze regels en afspraken, omdat die examens in heel Nederland hetzelfde zijn voor alle leerlingen van de twee schooltypes binnen de tweede fase: HAVO en VWO. Als een vak zowel een Schoolexamen als een Centraal Examen kent, bepalen beide voor de helft het eindexamencijfer voor dat vak.

De leerstof die de school aanbiedt in het kader van het Schoolexamen moet eveneens voldoen aan het examenprogramma. Wel is het zo dat er bij veel vakken binnen bepaalde kaders een zekere vrijheid is in de leerstofkeuze. Vanaf klas 3 wordt examenstof aangeboden en bepaalde onderdelen kunnen ook al worden afgerond met examencijfers.

6.3.1 Het PTA

Hoe het examenprogramma eruit ziet, hoe alle SchoolExamenToetsen (SET's) gepland zijn, wanneer andere examenonderdelen als Praktische Opdrachten (PO's) en Handelingsdelen

(HD's) ingeleverd moeten zijn, wordt bekend gemaakt in het Programma van Toetsing en Afsluiting, het PTA. Dat is een belangrijk en officieel document, dat ieder schooljaar in de loop van de maand september verschijnt. De school mag in principe niet afwijken van wat daarin staat. En ook de leerling moet zich aan bepaalde regels houden.

6.4 Tweede Fasejargon

CE	Centraal Examen
C&M	profiel Cultuur en Maatschappij
CKV	Culturele en Kunstzinnige Vorming
CSE	Centraal Schriftelijk Examen
E&M	profiel Economie en Maatschappij
LIT	Literatuur
HBO	Hoger Beroepsonderwijs
HD	Handelingsdeel
GLC	Griekse en Latijnse Cultuur
GTC	Griekse Taal en Cultuur
LTC	Latijnse Taal en Cultuur
LOB	Loopbaan Oriëntatie en Begeleiding
BEC	Bedrijfseconomie (vh/ Management & Organisatie)
M-profielen	de Maatschappijprofielen
MVT	Moderne Vreemde Taal
N&G	profiel Natuur en Gezondheid
NLT	Natuur Leven en Technologie
N&T	profiel Natuur en Techniek
N-profielen	de Natuurprofielen
PO	Praktische Opdracht
PTA	Programma van Toetsing en Afsluiting
PWS	Profielwerkstuk
SET	Schoolexamantoets
SLU	Studielasturen

7. Na de Tweede Fase.

De meeste vwo-leerlingen stromen na het behalen van het vwo-diploma door naar het Wetenschappelijk Onderwijs (WO) of kiezen voor een opleiding aan het Hoger Beroeps Onderwijs (HBO). Er zijn ook leerlingen die -om uiteenlopende redenen- kiezen voor een tussenjaar.

Op [deze](#)¹ website vindt u een overzicht van alle erkende opleidingen in het Hoger Onderwijs. U vindt hier ook per opleiding een overzicht van de vooropleidingeisen die het Hoger Onderwijs stelt aan de instromende ex-vwo-leerlingen.

---

¹ <https://www.studiekeuze123.nl/opleidingen>